

per què volem una nova estructura per governar-nos, quin model social i econòmic, quina tributació, quina sanitat i quina educació, quins serveis públics, quin mercat de treball. Perquè amb les crisis actuals s'ha demostrat que aquells estats amb estructures polítiques i economies fortes han resistit millor socialment i democràticament.

Camil Ros (Vallromanes, 1972) és secretari general de la UGT de Catalunya. Dins d'aquest sindicat ha tingut diverses responsabilitats: fundador de L'Avalot–Joves de la UGT de Catalunya, secretari general de la UGT Comarques Gironines i secretari de política sindical de la UGT de Catalunya.

TÉ FUTUR EL CATALANISME?

FERNANDO SÁNCHEZ COSTA

El catalanisme es diu de moltes maneres i s'expressa a través de moltes veus. Espais polítics diversos i figures de partits diferents reivindiquen la seva filiació catalanista. Certament, el catalanisme és un corrent polític ampli, que ha estat l'eix central i el camp de joc de la política democràtica catalana durant un segle. En aquest text breu em limitaré a exposar per què penso que el procés independentista ha significat el trencament amb la història del catalanisme i argumentaré quin futur penso que podem albirar per a aquesta sensibilitat política.

Hom podria sostenir que el procés independentista ha estat la culminació del catalanisme polític. Hi ha part de veritat en aquesta hipòtesi. Podria argumentar-se

que la independència és la desembocadura natural d'un procés de presa de consciència nacional que passa per la Renaixença, el regionalisme i l'autonomisme, i que madura finalment com a sobiranisme independentista. De fet, la reivindicació de l'autodeterminació està present en alguns dels «pares» d'on beu el catalanisme, com Rovira i Virgili, encara que la demanda no és transversal i, quan es dona, s'orienta de manera molt majoritària cap a un nou pacte estatal.¹

La meua tesi és una altra. Penso que la dinàmica del «procés» ha significat, de fet, la ruptura de la tradició catalanista. El «procés» ha suposat la negació del catalanisme, perquè ha comportat un allunyament explícit d'alguns elements que han caracteritzat durant més d'un segle el plantejament i la praxi d'aquest moviment polític, social i cultural.

L'independentisme, en si mateix, és ja el primer element nítid de distanciament. Els prohoms de la Renaixença van viure amb naturalitat un doble patriotisme català i espanyol (un sentiment de pertinença doble que, per cert, segueix essent majoritari segons el CEO). Almirall i Prat de la Riba foren federalistes. La Lliga, capitanejada per Cambó, afirmava treballar «agermanant sempre l'ideal de la llibertat de Catalunya amb l'ideal de la grandesa d'Espanya».² Fins i tot, el 6 d'octubre,

1. Els mateixos estatuts d'ERC durant la República defensaven el dret d'autodeterminació, però advocaven també perquè l'Estat català s'inscrivís lliurement en un projecte comú espanyol, plural i federal. (Cfr. Principis d'ERC, *La Humanitat*, 27.II.1934).

2. Editorial, «Per la llibertat de Catalunya», *La Veu de Catalunya*, 22.VI.1931.

Companys va proclamar l'Estat català dins la República Federal Espanyola i va oferir Barcelona com a seu del «govern provisional» de la República.

Un segon element de ruptura amb el catalanisme històric ha estat la política aïllacionista que han practicat els líders sobiranistes. Aquell vell «imperialisme català» de Prat i de Pellicena,³ aquella implicació de Víctor Balaguer, de Cambó, de Companys, de Nicolau d'Olwer i de Pujol en els afers espanyols, han estat substituïts pel replegament polític més complert i per la desconexió més displicent. La contribució a la governabilitat ha estat desplaçada pel buit institucional en tots els debats estatals durant més d'un quinquenni. En aquest sentit, el suport a la moció de censura de Pedro Sánchez —amb la polseguera interna que ha aixecat en el sobiranisme— suposa, per mi, el final del «procés» plantejat en termes de ruptura unilateral.

Un altre tret diferencial del catalanisme polític havia estat el gradualisme i el pactisme, l'aposta per l'evolució i la transacció per sobre de la revolució i del «tot o res». Novament, aquest tarannà pactista (que segons Vicens i Vives és el que caracteritza fonamentalment l'esperit dels catalans)⁴ ha estat substituït per un clima d'exaltació i d'abrandament, per ultimàtums de tota mena i per retòriques subversives, assumides amb normalitat i diversió per l'*establishment* català. El «procés» ha estat, en certa manera, una *boutade* burgesa.

3. Cfr. Enric Prat de la Riba: *La Nacionalitat Catalana*, 1906; Joaquim Pellicena: *El nostre imperialisme*, 1930.

4. J. Vicens i Vives: *Notícia de Catalunya*. Barcelona, 1954.

El «procés» no només ha esberlat la metodologia clàssica del catalanisme, sinó també la seva fonamentació i la seva hegemonia. El moviment independentista ha acabat desmantellant les conviccions que sostenien la subjectivitat nacional catalana. Amb la voluntat d'ampliar la base i de sumar nous «fidels» a la causa, s'ha abandonat el discurs herderià que havia estat nuclear en la consciència política catalana. S'ha afirmat que ni la llengua ni la història eren ja decisives o centrals. Així, hom ha abraçat un concepte del tot voluntarista de la nació i els seus drets. Aquest accent voluntarista ha exigut un estímul constant i exagerat per mantenir-lo sempre vibrant.

El «procés» ha significat, finalment, la dissolució del consens catalanista com a marc de joc de la política catalana. Primer, perquè els mateixos independentistes han abandonat estrepitosament aquest espai. Segon, i encara més important, perquè el primer partit de Catalunya a dia d'avui és Ciutadans, un partit que des de l'inici va ser molt crític amb els «consensos» del catalanisme que, de fet, havien sostingut des de Convergència fins a Iniciativa, passant pel PSC i ERC. Val a dir, però, que en alguns moments Ciutadans ha balbotejat també un discurs catalanista, reprenent aquella idea de liderar Espanya des de Catalunya.⁵

5. Per Juan Carlos Girauta, el novembre de 2015, «El catalanisme polític, en essència, és la voluntat de liderar Espanya per part dels catalans». [Girauta: «Somos los herederos del catalanismo». A *Economía Digital*, 28.XI.2015.]

Arribats a aquest punt, és legítim fer-se la pregunta: Té algun futur el catalanisme? A gairebé tots els fòrums s'afirma que el catalanisme és mort. No comparteixo aquest posicionament. El catalanisme tornarà a ser l'espai central de la política catalana. Passarà la febrada d'aquests anys, cauran les capes i els sediments de radicalitat, i en el fons de la societat catalana continuarà havent-hi una mentalitat de base catalanista. Serà així —penso— perquè és la perspectiva que s'adapta millor al tarannà dels catalans i és el discurs polític que s'adequa més bé a la realitat estructural de Catalunya. Una societat tan mestissa i benestant no pot instal·lar-se constantment en la divisió i en la insurrecció.

Això no significa, és clar, que el catalanisme mantingui exactament els mateixos paràmetres que fa trenta o setanta anys. Del que es tracta és d'assumir els millors elements del catalanisme històric i repensar-los en un projecte per al segle XXI. Ens cal menys romanticisme i més noucentisme. Necessitem un «catalanisme vintcentista» que prengui com a bandera una catalanitat oberta, cívica, treballadora i fraternal. Una catalanitat pregonament implicada en el projecte comú espanyol i clarament compromesa amb la construcció europea. Una catalanitat ben arrelada a la seva riquíssima realitat històrica i, al mateix temps, deslliurada del laberint de la constant autoreferencialitat. Així podrem ser capital econòmica global i espai de referència en la Mediterrània.

El camí del catalanisme per aquests propers anys és el camí del «doble reconeixement». Ha de bata-

llar perquè Espanya reconegui millor la seva diversitat constitutiva i la seva pluralitat estructural. No és fonamentalment una qüestió de competències o d'arquitectura jurídica. És més una transformació de l'actitud per comprendre que la cultura i la realitat catalanes no són una amenaça per la identitat espanyola, sinó que són part constitutiva i activa de la mateixa. Aquesta vella reivindicació sempre ha estat justa i necessària. Per això, seria molt bo convertir Barcelona —d'una manera o altra— en cocapital d'Espanya.

Però aquest reconeixement ha de ser en la doble direcció. No és just demanar només esforços als altres. Si el catalanisme demana a la cultura política espanyola entendre Espanya com a confluència, també ha d'estar disposat a entendre Catalunya com a delta. El catalanisme ha d'assumir la realitat catalana i no pretendre només enformar-la d'acord amb una idea romàntica de país. Des de fa segles, per exemple, l'espanyol és part substantiva de la societat i la cultura catalanes, i no té cap sentit la seva exclusió de l'escola, de la cultura i del sector públic a Catalunya.

Nicolau d'Olwer afirmava que «la veritable tradició de Catalunya és la llibertat».⁶ El catalanisme ha de recuperar el seu esperit liberal (quallat en alguns casos en una base democratacristiana i en d'altres en una base socialdemòcrata). Això vol dir recuperar la capacitat de respectar i d'entendre's amb l'altre, així com

6. Lluís Nicolau d'Olwer: *Del patriotisme i la democràcia en el procés constitucional de la Catalunya antiga*. Barcelona, 1933, p. 39.

admetre que el fi no justifica els mitjans.⁷ Això vol dir, també, retornar el sentit i la dignitat a les institucions, respectar els marcs jurídics de convivència i substituir la política de les passions desbocades per una política de la paraula intel·ligent. Impregnar el catalanisme de pregon esperit liberal significaria, també, creure veritablement en la força de la societat civil i renunciar al dirigisme polític de tots els àmbits, tan propi del pujolisme.

Civisme, apertura, universalitat. Respecte, mesura, equilibri, pacte. Profunda actitud liberal i sentit actiu de la justícia social. Entroncament en les grans intuïcions de l'humanisme cristià. Defensa d'una democràcia activa i regeneradora. Reivindicació ferma de la singularitat catalana i de l'autogovern. Participació i lideratge en el projecte comú espanyol. Compromís amb Europa i horitzons a la Mediterrània. Respecte per les institucions i els marcs jurídics. Concepció del treball digne i esforçat com a eix fonamental del desenvolupament personal, econòmic i social. Actualitzada i renovada, amb diversos matisos i accents, la tradició catalanista té material suficient per reviure com a espai central de la política catalana i com a sensibilitat decisiva en molts dels partits del nostre arc parlamentari.

Fernando Sánchez Costa (Barcelona, 1984) és professor i polític. Es doctorà en història contemporània amb l'estudi «Memòria pública i debat polític a la Barcelona republicana» i ha estat diputat del PP al Parlament entre 2012 i 2017. Actualment és director d'estudis de SCC.

7. Cfr. Gregorio Marañón: *Ensayos liberales*, pròleg. Barcelona, 1979.